

Posudek vedoucího diplomové práce

Název práce: Technologie, pokrok a lidskost v současném románu

Autor: Bc. Barbora Kokešová

Vedoucí práce: PhDr. Ladislav Vít, Ph.D.

Oponent: Mgr. Michal Kleprlík, Ph.D.

Bc. Barbora Kokešová ve své diplomové práci tematicky navazuje na svou úspěšně obhájenou bakalářskou práci věnovanou lidskosti v díle Jamese Dashnera. Takový krok představuje výhody i úskalí, z nichž v této diplomové práci převažují klady. Cílem bylo vystopovat vývojovou změnu v zobrazování vztahu člověka a technologie v sci-fi próze z období počátku dvacátého století (H.G. Wells, A. Huxley) a ze současnosti (N. Shusterman, J. Dashner, S.M. Griffin), tedy z období, která dělí jedno století, ale obě byla okamžikem zásadního vývoje revolučních technologií a materiálů. To vyvolalo diskusi o vztahu člověka a stroje. Korpus deseti primárních zdrojů považují za dostatečný, reprezentativní a vhodně zvolený. Práce je logicky organizovaná a dělená do kapitol. Již z té úvodní je patrné, že autorka dobře využila dříve nabytého vhledu do dané problematiky a své zaměření rozšířila o komplexnější pojednání o lidskosti, odlidštění (tzv. „dehumanization“), umělé inteligenci, transhumanismu a posthumanismu. Pomocí těchto termínů „rámuje měnící se hranice toho, co znamená být člověkem“ (24). Na základě sekundárních zdrojů dochází k závěru, že lidskost zahrnuje emoční inteligenci, morální hodnoty a soucit. Zároveň se zamýšlí nad ambivalencí technologie, která posunuje lidské schopnosti, ale zároveň představuje zásadní výzvy a její využití vyvolává kruciólní otázky. Následně svou pozornost věnuje lidské snaze vytvořit roboty podobné lidem a odvážně na tento jev nahlíží optikou Freudova termínu „uncanny“. Výběr koncepcí i jejich prezentace jsou ve valné míře zdařilé. U posledně zmíněného je přesvědčivost poněkud nižší, cením si však odvahy, kterou autorka vykazuje při jejím užití. Na tomto metodologickém základě staví tři analytické kapitoly pojaté diachronně tak, aby vynikl vývoj, který zvolená témata prodělala za poslední století. První z nich se věnuje obavám, které meziváleční autoři měli z potenciálu technického pokroku umocnit odlidštění. Ukazuje, jak autoři společenskou spokojenost a stabilitu zobrazují jako jevy vykoupené ztrátou lidskosti, což je tradiční dystopický motiv. Pomocí komparativní analýzy autorka tato díla kontrastuje s postoji současných tvůrců, kteří pesimismus nesdílejí a na technologii nahlížejí jako na prospěšnou a konstruktivní složku lidské civilizace. Následuje kapitola, která se zaměřuje na splnutí člověka a technologie. Autorka opět postřehla proměnu, která tkví v tom, že zatímco meziváleční autoři se tohoto jevu obávali a varovali před ním, současní autoři vyjadřují optimismus a naději. Technologický pokrok nevnímají jako zdroje ztráty lidské empatie a odpovědnosti, nýbrž jako „cest[ú] k vědomější a etičtější budoucnosti“ (77) a ke zdokonalení člověka, což hraničí s utopickými scénáři. Drobnou výtkou může být nelogické tvrzení, že „lidé mohou vnímat [technologii] jako způsob, jak znovu získat schopnosti, které nikdy neměli“ (33). V posledním rozboru se autorka soustředí na motiv strojů a technologie v pozici entit, jejichž moc je srovnatelná s bohem – tzv. „techno-divinity“. Opět ukazuje, že na rozdíl od obav a negativismu typických pro autory z rané fáze dvacátého století, současná díla vnímají nadřazenost stroje člověku konstruktivně za předpokladu, že člověk bude veden empaticky a v souladu s jeho hodnotami. Jednotlivé závěry lze zobecnit tak, že se vnímání technologie ve zvoleném vzorku děl vyvinulo od role destruktivní síly směrem k nástroji, který může být konstruktivní a napomáhat při usilování o zlepšení lidské společnosti.

K diskusi:

- Will the optimism you associate with contemporary writers withstand the pressure of AI?
- Have you considered the topic in relation to sci-fi of the 1950s a 1960s? Would its view of technology be closer to the interwar or contemporary writers?

Bibliografie: Autorka se dobře zorientovala v tématu a zpracovala množství kvalitní odborné literatury. Její užití je ve valné míře v souladu s předepsaným územ.

Jazyk, styl a formální úprava: Text je napsán kultivovaným jazykem adekvátním pro magisterský stupeň studia. Příležitostné nedostatky nesnižují čtivost textu ani schopnost mu porozumět.

Celkové zhodnocení: Bc. Barbora Kokešová prokázala velmi důkladnou obeznámenost s tématem. Cením si jejího nadšení pro téma, zájmu průběh výzkumu konzultovat a disciplinovanosti při psaní. Po zvážení všech předností i nedostatků práci doporučuji k obhajobě a navrhuji, aby byla hodnocena stupněm „A“.